

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

29.12

2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна геронтологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(шифр і назва спеціальності)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015-2016 навчальний рік

Робоча програма «Соціальна геронтологія» для студентів за напрямом підготовки «Соціальна робота»

Розробники: Н.Є. Тимошенко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від «9» грудня 2015 року № 11

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
 (Т.Г. Веретенко)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини Н.А. Клішевич

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

_____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна геронтологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(шифр і назва спеціальності)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015-2016 навчальний рік

Робоча програма «Соціальна геронтологія» для студентів за напрямом підготовки «Соціальна робота»

Розробники: Н.Є. Тимошенко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від «9» грудня 2015 року № 11

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
_____ (Т.Г. Веретенко)

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовний модуль I

Змістовний модуль II

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Соціальна геронтологія»

V. Плани семінарських та практичних занять

VI. Завдання для самостійної роботи

VII. Система поточного та підсумкового контролю

VIII. Методи навчання

IX. Методичне забезпечення курсу

X. Рекомендована література

основна

додаткова

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ця програма містить поділ на залікові кредити, змістові модулі, розрахунок бюджету часу на лекції, семінарські та практичні заняття, самостійну роботу, основну та додаткову літературу.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Соціальна геронтологія» є нормативним документом КУ імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою соціальної педагогіки та соціальної роботи на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студенти першого (бакалаврського) освітньо-професійного рівня відповідно алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Соціальна геронтологія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Соціальна геронтологія» є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Метою викладання дисципліни є познайомити студентів із біосоціальними аспектами старіння та старості; із соціальними наслідками демографічних процесів, зумовлених старінням населення; із особливостями психосоматичних, матеріально-побутових, законодавчо-правових, соціокультурних та інших проблем людей похилого віку; із дискусійними питаннями та проблемами соціальної політики і пенсійного забезпечення у контексті різних характеристик процесу старіння (вихід на пенсію, розмір пенсій, працевлаштування людей пенсійного віку, житлові питання тощо).

Завдання:

- дослідження наслідків впливу старіння населення на суспільство та індивідів у суспільстві;
- виявлення психосексуальних особливостей старіння;
- установлення впливу старіння на психічне здоров'я людини;
- ознайомлення із визначальними ознаками здорового старіння, включаючи формальні та неформальні системи підтримки, а також структурні фактори;
- виявлення особливостей соціальної роботи з людьми похилого віку в різному оточенні;
- дослідження впливу роботи з людьми похилого віку, а також старіння на загальну практику соціальної роботи; розкриття етичних та суперечливих питань, які виникають у соціального працівника при роботі з людьми похилого віку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні поняття геронтології; ставлення до старості у суспільстві (історичний аспект); основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки літніх людей; соціально-гігієнічні та психофізіологічні прояви старіння; особливості адаптації до пенсійного періоду життя;

особливості соціальної роботи з людьми похилого віку вдома; особливості та організація догляду за перестарілими немічними і хворими людьми; технологію соціальної роботи з літніми людьми.

вміти: проводити аналіз демографічної ситуації в районі (на території) дії закладу соціальної роботи; виявляти основні проблеми людей похилого віку і, виходячи із цього, планувати індивідуальну роботу з клієнтами геронтологічної групи; застосовувати психотерапевтичні методи до розв'язання сімейно-побутових проблем людей похилого віку; використовувати деонтологічні прийоми під час обслуговування та соціальної роботи з літніми людьми; проводити гігієнічне виховання з питань здорового способу життя серед населення похилого та старечого віку; здійснювати догляд за немічними та хворими людьми цієї вікової категорії; володіти основними прийомами невідкладної допомоги у випадках раптового порушення життєдіяльності організму; проводити консультування з різних питань для людей похилого віку.

Вивчення студентами навчальної дисципліни "Соціальна геронтологія" завершується заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: «Соціальна геронтологія»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 1301 «Соціальне забезпечення»	нормативна
	Напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»	
Модулів – 2	Спеціальність: _____	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		4-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 72		8-й
		Аудиторні заняття
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1		28 год.
		Лекції
		10 год.
		Семінарські
		14 год.
	Практичні	
	4 год	
	Контрольні заходи	
	Самостійна робота	
	40 год.	
Модульний контроль		
4 год.		
Самостійна робота з підготовки до іспиту:		
36 год.		
Вид контролю:		
залік		

II Тематичний план навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семинарських	Практичних	Самостійна робота

Змістовий модуль 1. ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ GERONTOLOGII

1.	Соціальна геронтологія: поняття і зміст		2	2			2	
2.	Історичні основи розвитку соціальної геронтології		2		2		2	
3.	Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку.		2	2			2	
4.	Старіння населення як соціально-демографічний процес		2		2		2	
5.	Проблеми людей похилого віку		2		2		2	
6.	Медичні проблеми похилого та літнього віку та психофізіологічні зміни в старечому віці		2		2		2	
7.	Адаптація до старості. Феномен самотності.		2	2			2	
8.	Організація медико-соціальної допомоги в геронтології		2			2	2	
Разом		34	16	6	8	2	16	2

Змістовий модуль 2. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

9.	Умови і якість життя людей похилого віку		2		2		2	
10.	Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку		2		2		2	
11.	Форми та методи роботи з людьми похилого віку		2	2			2	
12.	Етичні проблеми соціальної роботи з населенням старшого віку		2		2		2	
13.	Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку		4	2		2	4	
Разом		38	12	4	6	2	24	2
Разом за навчальним планом		72	28	10	14	4	40	4

III ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕРОНТОЛОГІЇ

Лекція 1. Соціальна геронтологія: поняття і зміст (2 год).

Об'єкт, предмет та завдання курсу. Визначення поняття «геронтологія», «соціальна геронтологія». Основні поняття соціальної геронтології. Загальні закономірності й теорії старіння. Традиційні точки зору на причини розвитку старіння. Молекулярні та клітинні механізми старіння. Роль і місце старості в онтогенезі людини.

Основні поняття теми: геронтологія, соціальна геронтологія, закономірності, теорії старіння.

Семінарське заняття 1: Історичні основи розвитку соціальної геронтології (2 год).

Лекція 2. Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки літніх людей.

Види старіння. Сучасні теорії старіння. Теорія неперервності. Теорія стигматизації, суспільного таврування. Теорія обміну. Теорія вікової стратифікації. Феноменологічна теорія. Теорія звільнення. Теорія активності. Теорія компетентності. Проблеми ейджизму. Форми ейджизму.

Основні поняття теми: старіння, теорії старіння, ейджизм..

Семінарське заняття 2: Старіння населення як соціально-демографічний процес (2 год).

Семінарське заняття 3: Проблеми людей похилого віку (2 год).

Семінарське заняття 4: Медичні проблеми похилого та літнього віку та психофізіологічні зміни в старечому віці (2 год).

Лекція 3. Адаптація до старості. Феномен самотності.

Вихід на пенсію: особливості адаптації. Фази пенсійного процесу. Професійне старіння. Прискорене професійне старіння. Справжнє професійне старіння. Відносне професійне старіння. Поняття самотності в старості, самотній спосіб життя. Причини настання самотності в старості. Розвиток сімейних стосунків у старості.

Основні поняття теми: адаптація, професійне старіння, прискорене професійне старіння, справжнє професійне старіння, відносне професійне старіння, самотність, самотній спосіб життя.

Практичне заняття 1: Організація медико-соціальної допомоги в геронтології (2 год).

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

Змістовий модуль 2.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ.

Семінарське заняття 5: Умови і якість життя людей похилого віку (2 год).

Семінарське заняття 6: Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку (2 год).

Лекція 4. Форми та методи роботи з людьми похилого віку

Форми соціальної роботи з людьми похилого віку. Психодіагностика літніх людей. Принципи діагностики. Консультування як вид психосоціальної допомоги літнім людям. Принципи консультування. Перелік проблем, коли може проводитися консультування. Загальні цілі консультування літніх людей. Типи гіперонекі. Тренінг у психосоціальної роботі з людьми похилого віку.

Основні поняття теми: люди похилого віку, психодіагностика, консультування, тренінг, літні люди.

Семінарське заняття 7: Етичні проблеми соціальної роботи з населенням старшого віку (2 год).

Лекція 5. Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку

Технологія соціальної роботи з літніми людьми: соціальна діагностика, соціальна терапія, соціальне консультування, соціальна адаптація, соціальний контроль, соціальна опіка, соціальний патронаж. Соціальна робота з людьми похилого віку Модель структури технології соціальної роботи. Соціальна допомога людям похилого віку як один із видів діяльності соціального працівника. Соціальна робота з людьми похилого віку. Особові якості соціальних працівників, яким вони повинні володіти при роботі з літніми людьми. Напрями та принципи соціальної роботи з літніми та старими людьми.

Основні поняття теми: технологія соціальної роботи, технологія, соціальний патронаж, соціальна опіка, соціальне консультування, соціальна терапія, соціальна адаптація, соціальна діагностика.

Практичне заняття 2: Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку (2 год).

Підсумковий модульний контроль(2год).

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I «ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕРОНТОЛОГІЇ»

Тема 1. Історичні основи розвитку соціальної геронтології (2 год).

1. Історія розвитку геронтології як науки.
2. Етапи історії розвитку соціальної геронтології.
3. Процес соціального «прозріння».
4. Соціальна геронтологія на сучасному етапі свого становлення.

Література:

Основна література: 2, 5, 6, 8

Додаткова література: 1, 2, 3, 6

Тема 2. Старіння населення як соціально-демографічний процес (2 год).

1. Старіння населення як соціально-демографічний процес.
2. Соціально-демографічні проблеми сучасної України.
3. Причини соціально-демографічної кризи сучасної України.
4. Демографічна політика держави.
5. Наслідки старіння населення.
6. Особливості сучасної демографічної ситуації в світі та в Україні.

Література:

Основна література: 2, 4, 5, 6, 7

Додаткова література: 5, 9, 11, 14

Тема 3. Проблеми людей похилого віку (2 год).

1. Старіння населення і його соціальні наслідки в Україні.
2. Соціально-психологічні проблеми літніх людей в сучасному суспільстві.
3. Локалізація людей похилого віку в історичному часі.
4. Ефективність діяльності людей похилого віку у сфері праці.
5. Соціальні орієнтації і функції сім'ї по відношенню до літніх.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 9

Додаткова література: 12, 14, 18, 19

Тема 4. Медичні проблеми похилого та літнього віку та психофізіологічні зміни в старечому віці (2 год).

1. Поняття здоров'я в старості.
2. Старечі нездужання і стареча немічність. Способи їх полегшення.
3. Спосіб життя і його значення для процесів старіння.
4. Відхід з життя.
5. Вікові зміни фізичних параметрів організму людей літнього та похилого віку.
6. Особливості вікових змін психіки у похилому віці.
7. Соціальні проблеми літніх людей.

Література:

Основна література: 2, 4, 5, 6

Додаткова література: 1, 9, 14, 16

Практичне заняття 1 Організація медико-соціальної допомоги в геронтології (2 год)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II «СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ»
--

Тема 5. Умови і якість життя людей похилого віку (2год).

1. Визначення сутності та змісту понять «умови» та «якість життя».
2. Віковий підхід до якості життя людей похилого віку.
3. Концепція якості життя.
4. Виміри та оцінка якості життя.

Література:

Основна література: 5, 6, 7, 8

Додаткова література: 9, 10, 14, 19

Тема 6. Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку (2 год).

1. Визначення соціалізації і фактори соціальної адаптації особистості в пізньому віці.
2. Ціннісні орієнтації у людей похилого віку.
3. Кризи похилого віку.
4. Проблеми втрат та відчуття самотності серед людей похилого віку.
5. Підвищення рівня соціально-психологічної адаптації людей похилого віку.

Література:

Основна література: 2, 4, 7, 8

Додаткова література: 2, 14, 17, 18

Тема 7. Етичні проблеми соціальної роботи з населенням старшого віку « год).

1. Деонтологія в соціальній роботі з літніми і старими людьми.
2. Проблема психологічної і вікової сумісності соціальних працівників і клієнтів геронтологічного віку.
3. Психологічна підготовка фахівців – соціальних геронтологів для подолання геронтофобії.
4. Етичні підходи до вирішення можливих конфліктів між соціальними працівниками і їх клієнтами літнього і старечого віку.
5. Критерії підбору кадрів для навчання і роботи за фахом «соціальний геронтолог».

Література:

Основна література: 5, 6, 9

Додаткова література: 1, 5, 17, 18, 19

Практичне заняття 2. Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку (2 год).

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для самостійної роботи студентам пропонується кілька завдань, що мають підсумовувати знання, отримані при вивченні поточних тем курсу.

Теми, що виносяться для самостійної роботи студентів, безпосередньо пов'язані з матеріалом, який вивчається на поточних заняттях.

Виконання завдань самостійної роботи вимагає від студента глибокого володіння матеріалом, отриманим під час поточних занять, розвиває вміння самостійно досліджувати проблему шляхом пошуку і аналізу спеціальної літератури з різних галузей знань, розвиває вміння викладати та відстоювати власну точку зору.

Завдання самостійної роботи подаються на підсумковому занятті відповідного модуля.

Самостійна робота 1. Основи соціальної геронтології

1. Представити характеристику особливостей вікової структури населення «літнього віку» й «похилого віку» у таблиці.
2. Створити словник термінів курсу «Соціальна геронтологія».

Самостійна робота 2. Соціальна робота з людьми похилого віку

1. Створити пам'ятку для соціального працівника «Правила спілкування з психічно хворими літніми людьми».
2. Скласти карту професійних якостей соціального працівника, що працює з людьми похилого віку.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕРОНТОЛОГІЇ		
Теми 1-3. Соціальна геронтологія: поняття і зміст. Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку. Адаптація до старості. Феномен самотності. (16 год.)	Семинарське заняття, практичне заняття, модульний контроль, залік	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ		
Тема 4-5. Форми та методи роботи з людьми похилого віку. Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку (24 год)	семинарське заняття, практичне заняття, модульний контроль, залік	20
<i>Разом: 40 год.</i>	Разом:	30

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Соціальна робота у сфері зайнятості населення» оцінюються за системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у рейтингові показники успішності

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного)
контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Семінарські заняття	77
2.	Практичні заняття	22
3.	Модульні контрольні роботи (1, 2)	50
4.	Самостійна робота	30
5.	Відвідування лекцій	5
$184:100=1,84.$ Студент набрав X балів; Розрахунок: $X:1,84=XX$ балів.		

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, іспит.

- *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, самостійна робота, розроблена програма.

- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.

- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за системою
A	90-100 балів	відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в тестовому режимі з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Семінарські*: виступи студентів.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- тести

Х. Рекомендована література

Базова

1. Волошина В. В. Загальна психологія : практикум : [навч. посіб.] / В. В. Волошина, Л. В. Долинська, С. О. Ставицька, О. В. Тсмурук. – К. : Каравела, 2011. – 280 с.
2. Дубовская Л. Н. Социальная геронтология : [учебно-метод. пособ. по практическим занятиям и самостоятельной работе / Дубовская Л. Н. – М. : Акадеиздат, 2012. – 21 с.
3. Дутквич Т. В. Вікова і педагогічна психологія : [навч. посіб.] / Т. В. Дуткевич, В. А. Яцюк. – Кам'янськ-Подільський : ФО-П Буйнітький О. А., 2006. – 208 с.
4. Соціальна робота : навч. посіб. : у 2-х ч. / К. М. Левківський, В. Л. Кулініченко, В. Є. Слушаєнко та ін. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – Ч. 2. – 384 с.
5. Социальная геронтология : [учеб. пособ. / под. ред. О. А. Нор-Аревян]. – М. : Дашков и К`, 2012. – 309 с.
6. Социальная геронтология : [учеб.- методич. комплекс] / – М. : Основа, 2010. – 328 с.
7. Сурнина О. Е. Геронтология (медико-биологический и психологический аспекты) : [учеб. пособ.] / Сурнина О. Е. – Екатеринбург : Изд-во ФГАОУ ВПО „Росс.гос. проф.-пед. ун-т”, 2009. – 234 с.
8. Титов Д. С. Социальная геронтология : [учебное пособ.] / Титов Д. С. – Томск : Томский филиал Академии права и управления ФСИН России, 2009. – 106 с.
9. Яцемирская Р. С. Социальная геронтология : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений] / Р. С. Яцемирская, И. Г. Беленькая. – М. : Гуманитарный центр ВЛАДОС, 2003. – 224 с.

Допоміжна

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология : [учебник для студентов вузов] / Абрамова Г. С. – 2-е. изд., исп. и доп. – М. : Академический Проект, 2001. – 704 с.
2. Василенко Н. Ю. Социальная геронтология : [учебное пособ.] / Василенко Н. Ю. – Владивосток : ТИДОТ ДВГУ, 2005. – 140 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : [навч. посіб.] / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – 3-тє вид. – К. : Каравела, 2012. – 344 с.
4. Александрова М. Д. Особенности субъектности человека на поздних этапах онтогенеза / М. Д. Александрова // Развитие личности. – 2002. – №3-4. – С. 101–125.
5. Альперович В. Д. Проблемы старения : демография, психология, социология / В. Д. Альперович. – М. : ООО „Изд-во Астрель”, 2004. – 352 с.
6. Анциферова Л. И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга : [Статья вторая : Вторая половина жизни человека. Этапы индивидуализации, проблемы призвания, судьбы, смысла жизни] /

Л. И. Анциферова // Психологический журнал : [Т. 21]. – № 3. – 2000. – С. 10–20.

7. Долинська Л. В. Тренінг особистісно-професійної зрілості / Л. В. Долинська, О. В. Темрук. – К. : Марич, 2010. – С. 89-99.

8. Карплюк В. О. До проблеми зайнятості літніх працівників [Електронний ресурс] / В. О. Карплюк // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 57. – С. 245-250. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2011_57_35.pdf

9. Краснова О. В. Социальная психология старения : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.] / О. В. Краснова, А. Г. Лидере. – М., 2002. – 288 с.

10. Лазарева Л. П. Геронтология : [курс лекций] / Лазарева Л. П. – Хабаровск : Изд-во ДВГУПС, 2002. – 167 с.

11. Ніколенко О. С. Вихід на пенсію як психологічна проблема [Електронний ресурс] / О. С. Ніколенко // Психологія і соціологія. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Psihologia/45926.doc.htm.

12. Павелків Р.В. Вихід на пенсію: особливості адаптації [Електронний ресурс] / Р. В. Павелків // Вікова психологія. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya.

13. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / [укл. : І. В. Козубовська, І. І. Мигович, В. В. Сагарда та ін.]. – Ужгород : Мистецька лінія, 2001. – 152 с.

14. Робак В. Психосоціальні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки літніх людей [Електронний ресурс] / В. Робак // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

15. Словарь-справочник по социальной работе / [под ред. Е. И. Холостовой]. – М. : Юристъ, 2000. – 424 с.

16. Смолькин А. А. Медицинский дискурс в конструировании образа старости / А. А. Смолькин // Журн. социол. и соц. антропологии. – 2007. – 10, № 2. – С. 134–141.

17. Соціальна робота: технологічний аспект : навч. посіб. / за ред. А.Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2004. – 364 с.

18. Холостова Е. И. Социальная работа с пожилыми людьми : [учебное пособие] / Е. И. Холостова. – М. : „Дашков и К”, 2002. – 296 с.

19. Хухлаева О. В. Психология развития: молодость, зрелость, старость : [учеб. пособие / О. В. Хухлаева]. – М. : Академия, 2005. – 208 с.

IV НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА GERONTOLOGIA»

Разом: 72 год., з них 10 год. – лекції, 14 год. – семінарські заняття, 4 год. – практичні заняття,
самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год.

Кількість балів за семестр	184 балів						
Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II		
Назва модуля	Основи соціальної геронтології (93)				Соціальна робота з людьми похилого віку (91)		
Лекції	1 (1 бал)	2 (1 бал)		3 (1 бал)	4 (1 бал)		5 (1 бал)
Теми лекцій	Соціальна геронтологія: поняття і зміст	Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку		Адаптація до старості. Феномен самотності	Форми та методи роботи з людьми похилого віку		Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку
Семінарські заняття	1 (11 балів)	2 (11 балів)	3 (11 балів)	4 (11 балів)	5 (11 балів)	6(11 балів)	7 (11 балів)
Теми семінарських занять	Історичні основи розвитку соціальної геронтології	Старіння населення як соціально-демографічний процес	Проблеми людей похилого віку	Медичні проблеми похилого та літнього віку та психофізіологічні зміни в старечому віці	Умови і якість життя людей похилого віку	Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку	Етичні проблеми соціальної роботи з населенням старшого віку
Практичні заняття	1 (11 балів)				1 (11 балів)		
Теми практичних занять	Організація медико-соціальної допомоги в геронтології				Технологія соціальної роботи з населенням старшого віку		
Самостійна робота	1 (10 балів)				2 (20 балів)		
Поточний контроль	модульна контрольна робота №1 (25 балів)				модульна контрольна робота №2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	184:100=1,84. Студент набрав X балів; Розрахунок: X:1,84=XX балів.						

